

AMERICA BETWEEN PAST AND PRESENT

Adina PAICU

Lect. Univ.

Universitatea „Constantin Brancusi”, Tg-Jiu, Romania

paicu.adina@gmail.com

ABSTRACT:

THIS PAPER PRESENTS THE HISTORY OF THE AMERICAN CONTINENT FROM PAST TIMES TILL PRESENT. THIS SUBJECT IS A VAST AND COMPLEX ONE AND THERE WERE COUNTLESS STUDIES, BOOKS AND ARTICLES WRITTEN ON THIS PARTICULAR SUBJECT.

IN TERMS OF STRUCTURE, THE PAPER BEGINS WITH AN INTRODUCTORY PART WHERE THE GENERAL CONTEXT OF AMERICAN HISTORY IS PRESENTED. THE AMERICAN CONTINENT HAS A RICH HISTORY AND IT SHAPED THE PRESENT SOCIETY. IN WHAT CONCERNS THE PRESENT, THE AMERICAN SOCIETY WITH ITS DIFFERENT FACES IS A NEVER ENDING SOURCE OF INTEREST. THE PAPER PRESENTS AS MANY FEATURES AS POSSIBLE OF THE AMERICAN PAST AND PRESENT.

THE FIRST PART OF THE PAPER WILL FOCUS ON THE PAST OF THE AMERICAN NATION ENHANCING ALL THE MAJOR EVENTS THAT CONTRIBUTED TO THIS NATION FORMATION WHILE THE SECOND PART WILL PRESENT ITS PRESENT. THE PRESENT IS ALSO AN IMPORTANT PART OF AMERICA BECAUSE IT IS THE WORLD LEADER. EVERY DECISION AND ACTION TAKE BY THE AMERICAN GOVERNMENT IS FOR THE BENEFIT OF THE COUNTRY BUT IN THE SAME TIME IT MAY OR MAY NOR INFLUNCE OTHER COUNTRIES. THIS SECOND PART INTENDS TO PRESENT DIFFERENT POINTS OF VIEW REGARDING THE AMERICAN DECISIONS AND ACTIONS.

THE CONCLUSIONS ROUND UP THE ABOVE PRESENTATION EMPHASISING ONCE AGAIN WHY THE AMERICAN PAST AND PRESENT SHOULD BE A POINT OF INTEREST FOR EVERYONE.

KEY WORDS: AMERICAN PAST, AMERICAN PRESENT, AMERICAN HISTORY, AMERICAN NATION

INTRODUCERE

“Din preistorie și până în perioada contemporană, **istoria** teritoriilor care fac parte în prezent din **Statele Unite ale Americii** poate fi divizată în numeroase perioade, cele mai multe în funcție de schimbările politice, sociale și economice care au avut loc în aceste teritorii.

Pentru colonizarea Americii de Nord s-a dus o luptă acerbă între britanici și francezi. Aceasta s-a încheiat cu victoria Marii Britanii în estul Statelor Unite ale Americii de astăzi și cu cea a Franței în nord. În nord-estul SUA, imigranții puritani, proprietarii și companiile private au fondat coloniile Noii Anglii. În secolele XVII și XVIII acestea și-au câștigat independența culturală și încrederea că pot duce o politică proprie, refuzând în cele din urma să plătească impozitele impuse de Marea Britanie. Conflictul a declanșat un

război între 1775 și 1783, marcat de Declarația de independență a Statelor Unite ale Americii din 1776 și de redactarea unei noi constituții federale. Statele Unite ale Americii, cu puternicele tradiții spirituale europene, se străduiau să-și dezvolte propria identitate. Prin Doctrina Monroe s-a implementat o politică de izolare pe plan extern.

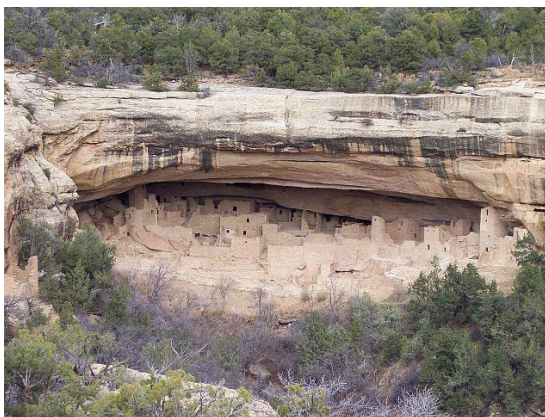
Pe parcursul secolului XIX, Statele Unite s-au extins prin cuceriri și anexări de teritorii străine. După 1828, diferențele dintre statele din Sud și statele din Nord se accentuau tot mai mult în problema deținerii de sclavi. Războiul de Secesiune din 1861-1865, a traumatizat tânăra țară, însă Uniunea s-a menținut datorită victoriei unioniștilor din nord. După Războiul de Secesiune, a început ascensiunea economică și tehnologică a țării.

Intrarea Statelor Unite ale Americii în Primul Război Mondial în 1917 a marcat abandonarea izolaționismului. După Primul Război Mondial, SUA a revenit la izolaționismul său tradițional. Această perioadă a cunoscut o puternică dezvoltare economică, însă încrederea oarbă în progres a determinat o siguranță exagerată și euforică pe piețele financiare. Când baloanele de săpun ale speculațiilor au explodat în 1929, determinând prăbușirea bursei, economia lumii a intrat în declin. Politica de intervenție a guvernului condus de Franklin Delano Roosevelt atenua multe dintre efectele Marii Crize. În 1939, SUA, oficial neutre, au sprijinit de facto Anglia în lupta împotriva Axei, iar în 1941 au intrat în război împotriva Japoniei.

Statele Unite ale Americii au ieșit întărite economic din cel de-al Doilea Război Mondial și au devenit liderul politic, economic, industrial, militar, tehnologic și cultural al Vestului în anii imediat următori, în cadrul sistemului bipolar ce începea să prindă contur. S-au opus Uniunii Sovietice în timpul Războiului Rece care a durat până în 1991. Pe plan intern, mișcările pentru drepturi și libertăți civile și protestele împotriva Războiului din Vietnam au dus la liberalizarea societății în anii 1960. Ca superputere, SUA au oscilat din 1991 între cooperarea globală și tendințe hegemonice. La începutul celui de-al treilea mileniu, SUA și Occidentul s-au confruntat cu provocările terorismului internațional și cu obstacolele crizei economice globale.”

AMERICA – IN TRECUT

“Istoria Americii a început cu sosirea primilor imigranți din Asia peste strâmtoarea Bering cu aproximativ 12.000 de ani în urmă urmărind grupe de animale pentru vânătoare în America. Acești Indieni americani au lăsat urme pentru existența lor prin petroglife și alte artefacte. S-a estimat că 2–9 milioane de oameni au locuit pe teritoriul care astăzi aparține Statelor Unite, înainte de diminuarea lor numerică ca urmare a epidemiilor cauzate de boli infecțioase care au sosit în America prin intermediul călătorilor europeni (deși continuă să existe dubii despre numărul lor exact). Au existat și societăți avansate, de exemplu anasazi din sud-vest, sau Indienii de Păduri (Woodland), care au construit centrul Cahokia, localizat lângă St Louis, care în anul 1200 î.Hr. a avut o populație de 40.000.

https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Statelor_Unite_ale_Americii#/media/File:Cliff_Palace_MVNP.jpg

https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Statelor_Unite_ale_Americii#/media/File:Columbus_Taking_Possession.jpg

După circa cinci secole după vikingi au venit spaniolii. Întâi Cristofor Columb, apoi Ponce de León. Vizitatori străini au sosit și în trecut, dar doar după călătoriile lui Cristofor Columb în secolele XV și XVI au început națiunile europene explorarea și colonizarea acestui continent. Expedițiile spaniole au atins repede Munții Apalași, Fluviul Mississippi, Grand Canyon și Marile Podișuri. În secolele al XVI-lea și al XVII-lea, spaniolii au ocupat sud-vestul Statelor Unite și Florida.

Prin 1540 Hernando de Soto a întreprins o expediție mare a teritoriilor care constituie azi SUA. În același an, Francisco Vásquez de Coronado împreună cu 2.000 spanioli și mexicani a traversat teritoriul care este azi Arizona ajungând până în centrul Kansasului de astăzi. Alți exploratori spanioli, ca Lucas Vásquez de Ayllón, Pánfilo de Narváez, Sebastián Vizcaíno, Juan Rodríguez Cabrillo, Gaspar de Portola, Pedro Menéndez de Avilés, Álvaro Núñez Cabeza de Vaca, Tristán de Luna y Arellano și Juan de Oñate, au întreprins expediții în teritoriul Statelor Unite de astăzi.

Spaniolii au creat primele colonii europene în aceste teritorii: St. Augustine în Florida prin 1565 dar aceasta nu a atras prea mulți coloniști care să se stabilească. Au înființat apoi succesiv Santa Fe în New Mexico, San Antonio, Tucson, San Diego, Santa Barbara, Los Angeles și San Francisco. Cea mai mare parte a acestor localități au fost create de-a lungul coastei californiene și pe lângă fluviul Santa Fe în New Mexico.

Teritoriile explorate la sfârșitul anului 1535 au fost încadrate sub Vicereatul Noii Spanii, cu capitala în Mexico City, extinzându-se treptat și în porțiunile sudice și centrale ale Statelor Unite de azi.

Fâșia de-a lungul coastei de est a fost colonizată prima dată de coloniști englezi în sec. al XVII-lea cu participarea mult mai mică a olandezilor și suedezilor. America colonială era caracterizată prin lipsa masivă a mâinii de lucru, care a condus la apariția sclaviei și mâinii de lucru angajată prin contract. De asemenea, s-a practicat *salutary neglect*, adică „neglijarea salutară a coloniilor”, ideea prim-ministrului britanic Robert Walpole în privința unui control mai lax a implementării deciziilor parlamentului englez, în scopul

înfloririi economice a coloniilor. Peste jumătate dintre imigranții sosiți în acea perioadă veneau pe baza contractului de muncă.

Prima colonie engleză care a avut succes a fost Jamestown în Virginia, în 1607. La sfârșitul secolului al XVIII-lea valurile de noi coloniști au stabilit agricultură și comerț pe bază de tutun. Între 1610 și Revoluție britanică au trimis în coloniile americane aproximativ 50.000 condamnați. Au avut loc numeroase conflicte cu amerindienii, printre care masacrul coloniștilor din Jamestown din 1622. Dintre cele treisprezece colonii, care au format apoi SUA ultima a fost stabilită în 1733. Fiecare colonie americană avea guvernare puțin diferită în comparație cu celelalte. De obicei coloniile erau conduse de guvernatori, care erau desemnați de Londra. Noii coloniști erau mai bogați decât locuitorii din cea mai mare parte a Angliei și atrăgeau un constant flux de imigranți, ceea ce combinat cu mortalitatea scăzută a avut ca rezultat creșterea rapidă a coloniilor. Pe parcursul următorilor decenii au apărut unele colonii olandeze, ca New Amsterdam (predecesorul orașului New York), pe teritoriul ocupat în modernitate de New York și New Jersey. În 1637, suedezii au creat o colonie numită Christina (în Delaware), însă au pierdut colonia în favoarea Olandei în 1655. Francezii au navigat în amonte de râul Sf. Lawrence, către interiorul continentului. Spaniolii s-au mutat la nord de imperiul lor, în Mexic. În procesul de colonizare s-au dus războaie sângeroase împotriva populațiilor de indieni, care au fost exterminați sau împinși până în Munții Alegani. Aceste evenimente au fost urmate de colonizarea intensivă a coastei de est de Marea Britanie. Colonizatorii din Marea Britanie au fost lăsați în pace de către patria lor până la Războiul de Șapte Ani, când Franța a cedat Regatului Unit Canada și regiunea Marilor Lacuri. Londra a impus atunci impozite asupra celor 13 colonii, pentru a strânge fonduri pentru război. Mulți colonizatori nu au acceptat impozitele deoarece ei nu erau adecvat reprezentați în Parlamentul britanic. Tensiunile dintre Marea Britanie și colonizatori au crescut, și cele 13 colonii au început o revoluție contra controlului Marii Britanii.

https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Statelor_Unite_ale_Americii#/media/File:Mayflower_in_Plymouth_Harbor,_by_William_Halsall.jpg

https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Statelor_Unite_ale_Americii#/media/File:Us_flag_large_Betsy_Ross.png

În 1776, cele 13 colonii au declarat independență față de Marea Britanie și au format Statele Unite. A urmat Războiul American pentru Revoluție (1775 - 1783). În timpul acestuia, a fost adoptată la 4 iulie 1776 „Declarația de independență”, care a proclamat constituirea SUA (recunoscut de Anglia în 1783, prin Tratatul de la Versailles). Structura administrativă inițială a țării a fost o confederație în 1777 și în 1781 a fost ratificată baza sa - *Articles of Confederation*. După dezbateri îndelungate, acest document a fost înlocuit de către Constituția Statelor Unite în 1789, unde un sistem politic mai centralizat a fost creat pentru SUA. În septembrie-octombrie 1774, la Congresul Continental din Philadelphia, delegații celor 13 colonii americane decid să nu mai accepte nicio taxă fără a avea reprezentarea directă în Parlament și solicită reinstituirea constituției de la Massachusetts. Ruptura definitivă dintre coloniile americane și metropolă s-a produs în momentul în care Parlamentul londonez a introdus noi taxe și restricții comerciale, în ciuda opoziției coloniilor. Decizia fatală a fost luată în 1773, când coloniștilor li se cere să cumpere ceai numai de la Compania Indiilor Orientale și să plătească o mică taxă directă asupra vânzărilor de ceai în America. Așa s-a ajuns la Partida de ceai de la Boston din 16 decembrie 1773, când un grup de oameni deghizați în indieni mohawk a urcat la bordul a trei vase din portul Boston și au aruncat în apele oceanului încărcătura de ceai. În consecință, portul Boston a fost închis de englezi, iar populația obligată la întreținerea trupelor engleze și plățirea ceaiului. De această dată, reacția coloniștilor a fost mai fermă. În anul 1774, un prim congres al reprezentanților celor 13 colonii a avut loc la Philadelphia, decizându-se boicotarea produselor englezești și respingerea autorității Parlamentului de la Londra. În replică, Londra trimite trupe pentru a restabili ordinea în colonii. După primele ostilități, cel de-al Doilea Congres al coloniștilor decide

În mai 1775 să înființeze o armată mixtă, sub comanda supremă a lui George Washington, sprijinită apoi de marchizul de Lafayette al Franței și de baronul prusac von Steuben, care contribuie la organizarea profesionistă a armatei. În primăvara anului 1775, criza politică devine tot mai evidentă. În fiecare din cele 13 colonii se formează organizații revoluționare și miliții înarmate, iar Samuel Adams și John Hancock devin lideri ai rebelilor. Se cristalizează perspectiva formării unei națiuni americane unite. În acest context se produc primele ciocniri armate între coloniști și armata engleză. Prima bătălie importantă dintre coloniști și metropolă a avut loc la Bunker Hill, în 1775, încheiată cu victoria englezilor. Independența era implementată între timp la nivel politic: la 4 iulie 1776, cele 13 colonii (Massachusetts, New Hampshire, Rhode Island, Connecticut, New York, New Jersey, Pennsylvania, Delaware, Maryland, Virginia, Carolina de Nord, Carolina de Sud și Georgia) adoptată la Philadelphia Declarația de independență sub forma unui acord între popor și guvern, subliniind libertatea și egalitatea tuturor oamenilor. După aceasta, noile state ratifică o serie de constituții republicane. Redactată de Thomas Jefferson are la bază principiile iluministe, afirmând: *Susținem ca este de la sine înțeles ca toți oamenii sunt egali, că au fost înzestrați de la Creator cu anumite drepturi inalienabile, ca printre acestea se număra Viața, Libertatea și căutarea Fericirii*. Conține ideea că regele Angliei a încălcat pactul social (guvernarea), ce trebuie să asigure apărarea drepturilor cetățenilor: viața, libertatea și năzuința spre fericire. Deoarece regele a încălcat pactul social, este datoria poporului să înlăture guvernarea devenită tiranică. Trupele americane slab înarmate și prost organizate, însă entuziaste, obțin o victorie importantă în octombrie 1777, forțând capitularea trupelor britanice în Saratoga. După aceasta, ambasadorul american la Paris, Benjamin Franklin, reușește să negocieze o alianță cu Franța în februarie 1778. Cu ajutorul unităților navale franceze, Washington înfrânge în final armata britanică din sud, victorioasă înainte, obligând-o să capituleze în octombrie 1781, la Yorktown. La 1 august 1783, francezii redactează Tratatul de la Paris care încheie războiul, acordând coloniștilor condiții avantajoase. Londra era obligată să recunoască independența SUA. Întregul teritoriu de la est de râul Mississippi, de la sud la Marile Lacuri (America de Nord) și din nordul Floridei revin națiunii proaspăt fondate. Prin Articolele Confederației, ratificate în 1781, statele se unesc într-o ligă relaxată, în care statele individuale beneficiau de o largă autonomie. Situația se schimbă în 1787, după adoptarea constituției, care întărea guvernul federal. După acesta, în 1789, George Washington devine primul președinte al Statelor Unite ale Americii.

[https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Statorilor_Unite_ale_Americii#/media/File:Declaration_of_Independence_\(1819\),_by_John_Trumbull.jpg](https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Statorilor_Unite_ale_Americii#/media/File:Declaration_of_Independence_(1819),_by_John_Trumbull.jpg)

În anii de început, exista o polemică intensă cu privire la orientarea socio-politică a tinerei republici. Implicarea nefericită a SUA în disputele europene a condus la politica izolaționistă, formulată în 1823 de președintele James Monroe.

După ce cele 13 state inițiale ratifică în 1787 constituția SUA, la doi ani după ce aceasta a fost formulată la Philadelphia, George Washington este ales președinte, iar John Adams vicepreședinte, executând un mandat din 1789 până în 1797. În primii ani sunt explorate opțiunile politice deschise tinerei națiuni. Se dezvoltă două poziții: o direcție către o guvernare puternică națională care ar promova industria și comerțul, susținută de Alexander Hamilton și de alții, adoptată ulterior de Partidul Federalist; sau o Americă orientată spre agricultură, cu state individuale, idee sprijinită de Partidul Democrat condus de Thomas Jefferson. În 1794, fermierii sunt obligați să accepte o acciză federală pentru Whisky. Dacă Washington promovase o politică de neintervenție, în timpul președintelui John Adams (1797-1801) se pune întrebarea dacă America trebuie să se alieze cu Franța sau cu Anglia și să tolereze ca flota britanică să debarce și să caute nave ale SUA, constrângându-i pe marinarii americani, să li se alăture. În 1803, președintele Thomas Jefferson (1801-1809) cumpăra vastul teritoriu dintre râul Mississippi și Munții Stâncuși, așa-numita Achiziția Louisianei, de la Franța, dublând teritoriul SUA.

Pe plan extern, SUA se implica în războiul dintre Napoleon și Marea Britanie, ducând la un război împotriva britanicilor sub președintele James Madison. Experiența l-a făcut pe James Monroe (1817-1825) să proclame Doctrina Monroe la 2 decembrie 1823, în care stipula că SUA nu se vor implica în conflicte europene și nici nu vor tolera tentativele de colonizare din partea puterilor europene în America.

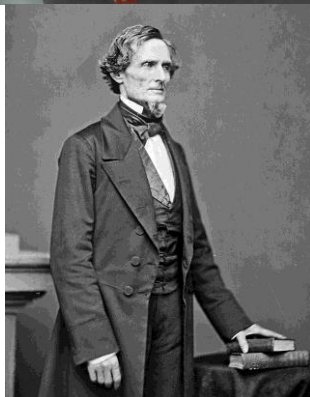
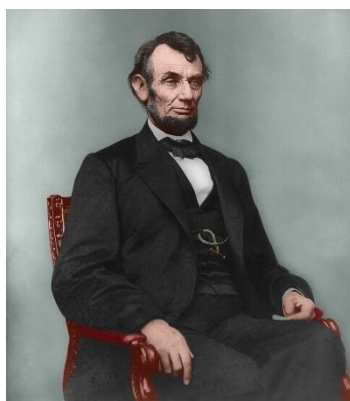
După creșterea economică de după Războiul din 1812, urmează dezvoltarea teritoriilor centrale de către fermieri care căutau terenuri noi. Aceasta a determinat conflicte interminabile cu triburile de amerindieni care fuseseră înghesuite spre nord sau mutate în rezervații. În 1819, Florida este cumpărată de la spanioli.

Din perioada colonială, a existat un deficit de lucrători, un fapt care a încurajat sclavia. Până în mijlocul secolului al XIX-lea, conflicte despre drepturile statelor și lărgirea sclaviei au continuat să crească în forță și au început să domine politica internă a Statelor Unite.

Statele nordice au început să se opună sclaviei, însă statele sudice considerau că acest sistem era necesar pentru continuarea cu succes a agriculturii lor bazată pe cultivarea bumbacului și doreau să introducă sclavia și în teritoriile de vest. Unele legi federale au fost trecute prin Congres pentru a ameliora conflictul, de exemplu Compromisul Missouri și Compromisul din 1850.

Disputa a explodat într-o criză în 1861, când șapte state sudice au părăsit Statele Unite și au format Statele Confederate ale Americii, o acțiune care s-a terminat cu Războiul Civil American. Imediat după începutul războiului, încă patru state sudice au intrat în confederație.

În timpul războiului, Abraham Lincoln a proclamat independența tuturor sclavilor în statele rebele în Proclamația de Emancipare, cu toate că emanciparea completă a sclavilor a avut loc doar în 1865, după sfârșitul confederației, cu adoptarea Amendamentului Nr. 13 al Consituției SUA. Războiul civil a hotărât în chestiunea dreptului statelor de a părăsi uniunea și este considerat un punct focal în istoria țării, când guvernul federal a căpătat puteri noi și extinse.

https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Statelor_Unite_ale_Americii#/media/File:Lincoln_re_coloured_b.jpg

https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Statelor_Unite_ale_Americii#/media/File:President-Jefferson-Davis.jpg

https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Stator_United_States_of_America#/media/File:Scene_at_the_Signing_of_the_Constitution_of_the_United_States.jpg

[https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Stator_United_States_of_America#/media/File:Gilbert_Stuart,_George_Washington_\(Lansdowne_portrait,_1796\).jpg](https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Stator_United_States_of_America#/media/File:Gilbert_Stuart,_George_Washington_(Lansdowne_portrait,_1796).jpg)

Ostilitățile au început la 12 aprilie 1861, când forțele confederate au atacat postul militar federal de la Fort Sumter, din Carolina de Sud. Lincoln a răspuns chemând o armată de voluntari din fiecare stat și ordonând mobilizarea generală, ceea ce a condus la declararea secesiunii a încă patru state sclavagiste din Sud. Ambele părți și-au constituit armate de război, iar Uniunea a preluat controlul statelor de graniță încă din prima perioadă a războiului și a efectuat o severă și eficientă blocadă navală de-a lungul întregului conflict. În septembrie 1862, Proclamația de emancipare a lui Lincoln a transformat desființarea sclaviei din Sud într-un scop al războiului și i-a determinat pe britanici să nu intervină. Comandantul confederat Robert E. Lee a reușit câteva victorii pe frontul estic, dar în 1863 înaintarea sa spre nord a fost oprită la Gettysburg de către general-maior George Meade, în cea mai sângeroasă bătălie a războiului, considerată uneori ca fiind punctul de cotitură al războiului, iar pe frontul vestic Uniunea a preluat controlul râului Mississippi după Bătălia de la Vicksburg, separând Confederația în două. Avantajele materiale și numerice ale Nordului s-au concretizat în 1864 când Ulysses S. Grant a măcinat armata lui Lee în mai multe bătălii de uzură, iar generalul unionist William Sherman a ocupat orașul Atlanta, capitala statului Georgia, pentru ca apoi să se

deplaseze spre Oceanul Atlantic. În mai 1864, în Bătălia de la Spotsylvania, Virginia, unioniștii au obținut una dintre cele mai mari victorii. Rezistența Confederației s-a prăbușit după ce Lee s-a predat lui Grant la Appomattox pe 9 aprilie 1865. În urma războiului, au fost uciși peste 600 000 de soldați din ambele tabere.

https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Stator_United_States_of_America#/media/File:Battle_of_Gettysburg,_by_Currier_and_Ives.png

De la victoria din 1865 a Uniunii și până în 1877, politica americană a fost dominată de dispute referitoare la reconstrucția Sudului distrus la începutul Războiului de Secesiune. Construcția căii ferate transcontinentale a adus o creștere economică. La începutul anului 1864, Lincoln îl numește pe generalul Ulysses S. Grant comandant suprem al forțelor nordiste. La 9 aprilie 1864, la Appomattox, Virginia, Grant îl obliga pe generalul Confederației, Robert E. Lee să capituleze încheind astfel războiul. Cinci zile mai târziu, Lincoln era împușcat la Washington de actorul Booth, un sudist fanatic. La 18 decembrie 1865, sclavii sunt eliberați prin cel de-al 13-lea amendament. La fel ca Lincoln, succesorul său, Andrew Johnson (1865-1869) pleda pentru o politică de reconstrucție și reconciliere cu Sudul patriarhal, care era atât de înapoiat, încât, până în 1870, producția sa agricolă nu avea să ajungă nici la jumătatea celei din 1860. Majoritatea republicanilor radicali din Congres insistau însă asupra demontării totale a structurilor guvernamentale și sociale și pentru instalarea administrațiilor militare pentru a controla statele din sud. Biroul Oamenilor Liberi, instalat în 1867 pentru protejarea sclavilor eliberați-aproape jumătate din toată populația statelor din Sud. Atitudinile sociale din Sud aveau să se schimbe treptat, cu privire la drepturile civile ale foștilor sclavi. O mișcare rasistă care cuprindea numeroase societăți secrete, cea mai mare fiind Ku Klux Klan, îi teroriza pe sclavii eliberați. Reformarea fundamentală a societății sudice a eșuat în stadiul incipient, sub Grant, ca președinte (1869-1877), Grant nu a avut succes la fel de mare ca atunci când a fost general. Cel de al doilea mandat al său a fost umbrat de scandaluri de corupție. După retragerea trupelor din Sud în 1870 și după încheierea oficială a Reconstrucției, vechile sisteme de discriminare aveau să revină rapid pe plantații, deși nu sub forma de sclavie deschisă. La sfârșitul secolului XIX, s-a introdus segregarea rasială strictă, care afecta școlile, transportul în comun și restaurantele. După Războiul de Secesiune, Nordul a cunoscut o creștere economică puternică, îndeosebi datorită construirii căii ferate transcontinentale. În jurul anului 1893 au fost terminate primele linii de cale ferată, deschizând drumul spre Vestul slab colonizat.

Pe parcursul secolului al XIX-lea, națiunea s-a extins rapid, adăugând multe state noi, fie prin cumpărări de regiuni întregi (Louisiana de la francezi în 1803; Florida de la spanioli în 1819; Alaska de la ruși în 1867), fie prin cuceriri (Texasul de la Mexic în 1845, mai mult de jumătate din teritoriul Mexicului în urma războiului americano-mexican din 1846-1848). *Destinul Manifesta* fost o filozofie care a încurajat extinderea Statelor Unite înspre vest: deoarece populația statelor din est creștea și imigranți noi intrau în țară, mulți oameni continuu se mutau înspre vest.

Ca urmare la acest proces, SUA a ocupat teritoriile Indienilor americani. Aceste acțiuni continuă să aibă implicații politice astăzi deoarece unele triburi cer aceste pământuri înapoi. În unele locuri, populațiile indigene au fost distruse sau grav reduse de boli infecțioase aduse de către europeni și astfel colonizatori din SUA ușor au acaparat aceste teritorii goale. În alte instanțe, Indienii americani au fost mutați forțat de pe teritoriile lor tradiționale. Cu toate că unii declară că Statele Unite nu a fost o putere colonială până ce a acaparat teritorii străine în Războiul Spaniol-American, controlul exercitat asupra pământurilor în America de Nord de către SUA esențial a fost de o natură colonială.

În această perioadă, țara a devenit o putere industrială și un centru pentru inovație și dezvoltare tehnologică.

Coloniștii din Europa se îndreptau spre vest, poposeau peste noapte în tabere, sperând să-și găsească o viață nouă în ceea ce ei numeau "țara celor liberi". Economia americană a luat avânt, ceea ce a dus la dezvoltarea orașelor din est, unde se construiau fabrici și se găseau centre de afaceri. Estul era coloana vertebrală a SUA, iar vestul-imperiul lor. Un stat nou era primit în Uniune dacă avea o populație de 60 000 de locuitori, iar în 1821 Uniunea cuprindea 23 de state.

Expedițiile conduse de Meriwether Lewis și William Clark, au dus la explorarea vestului, traversarea Munților Stâncoși și atingerea coastei de vest în Oregon, în 1805, fiind îndrumați de o femeie nativă din tribul *shoshone* ulterior.

Deschiderea Vestului de către coloniști, mineri în căutare de aur și calea ferată s-a realizat în detrimentul băștinașilor americani.

"Războaiele cu amerindienii sub guvernul SUA au fost peste 40 la număr. Aceste războaie au costat viața a peste 19.000 bărbați albi, femei și copii, inclusiv cei uciși în lupte individuale, și viața a peste 30.000 de indieni."^[10]

În 1787, americanilor nativi li s-au promis că pe pământurile lor strămoșești se vor putea stabili coloniști albi numai cu acordul lor. Patru ani mai târziu, George Washington s-a răzgândit și teritoriile lor au fost expropriate cu brutalitate, fiind forțați să trăiască în rezervații. Națiunea *delaware* fusese deja alungată în anii 1760. În anii 1830, poporul *seminolilor* a fost izgonit din Florida, iar 50 000 de *cherokee* au fost expulzați din Georgia. Vreo 400 000 de americani nativi au fost forțați să se mute în vest, pierzându-și viața pe "Dâra de lacrimi". După cumpărarea Louisianiei și traversarea coloniștilor dincolo de Mississippi, multi americani nativi au fost obligați să se stabilească în Oklahoma, iar prin 1820 nu mai erau primiți la est de Mississippi. Treptat, Oklahoma i-au fost reduse dimensiunile teritoriale din 1854. Triburile care și-au apărat teritoriile erau tratate violent, chiar anihilate. Printre cele mai ample conflicte se numără Bătălia de la Little Bighorn din 1876, unde indienii *sioux* conduși de căpetenia Sitting Bull au nimicit expediția de atac condusă de George Armstrong Custer. În 1890, a existat o tentativă de a-l

aresta pe Sitting Bull, în timpul căreia a fost ucis. La 29 decembrie 1890, cavaleria SUA a masacrat 200 de indieni sioux la Wounded Knee, Dakota de Sud.”¹

AMERICA – PRESENT

Voi incepe acest capitol prin a numera cinci motive pentru care America ramane singura superputer a lumii:

„ superputere mondiala este o tara care exercita suficienta putere militara, politica si economica pentru a convinge natiunile din toate partile lumii sa faca lucruri pe care altfel nu le-ar face.

O astfel de tara este America, publicatia Time enumerand cinci motive pentru care autorul Ian Bremmer considera ca Statele Unite raman singura superputere a lumii, la 15 ani de la inceputul secolului XXI. Asta cu toate ca unii s-au grabit sa eticheteze China drept urmatoarea superputere - printre care multi americani de rand -, insa zvonurile privind declinul Americii au fost cu mult exagerate. Astfel, in categoriile cheie ale puterii, Statele Unite vor ramane tara dominanta pentru viitorul apropiat. Si, considera jurnalistul Time, lucrurile nici nu se vor schimba curand in ce priveste singura superputere mondiala.

Economia

Este drept ca economia Chinei creste intr-un ritm impresionant. Insa nu doar marimea economiei conteaza, ci si calitatea sa. Potrivit Bancii Mondiale, PIB pe cap de locuitor in SUA era de 53.042 de dolari in anul 2013, in timp ce in China era de doar 6.807 dolari. Cu alte cuvinte, doar putin din cresterea economica remarcabila a Chinei isi face drum catre buzunarele consumatorilor chinezi - produsul secundar al unei economii conduse de intreprinderi masive detinute de stat, mai degraba decat de industria privata. In ce priveste economia americana, este crucial faptul ca aceasta ramane piatra de temelie a sistemului financiar global. Peste 80 la suta din toate tranzactiile financiare din toata lumea sunt efectuate in dolari, asa cum se intampla si in cazul a 87 la suta din tranzactiile de pe piata valutelor. Si cat timp lumea continua sa aiba asemenea incredere in valuta americana si in stabilitatea economica americana, economia Statelor Unite ramane cea de deasus.

Armata

Superioritatea militara a Americii nu are rival si punct. Statele Unite au 37 la suta din cheltuielile militare la nivel mondial, de peste patru ori mai mult decat o face China, numarul 2 mondial, tot pentru domeniul armatei. Nerealizarile Americii din Orientul Mijlociu au dat o lovitura armatei SUA, insa razboaiele din Irak si Afganistan vorbesc mai mult despre natura schimbatoare a razboaielor decat declinul superioritatii militare a Statelor Unite.

¹ https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Statelor_Unite_ale_Americii

Influenta politica

Puterea politica vine in mai multe dimensiuni. Pentru Statele Unite, ajutorul strain este o cale eficienta de a-si betona puterea politica la nivel mondial. In anul 2013, Statele Unite au impartit 32,7 miliarde de dolari, reprezentand asistenta financiara. Pe locul doi a fost Marea Britanie, cu 19 miliarde de dolari. Se pare ca banii cumpara cooperare politica puternica din partea tarilor aflate in nevoie. Insa pentru a avea putere politica in strainatate, trebuie intai sa ai stabilitate acasa. Statele Unite au cea mai veche constitutie functionala din lume, precum si institutii puternice si stat de drept care sa o acompanieze. Departe de a fi perfect, documentul de guvernare creat de parintii fondatori ai Americii a evoluat impreuna cu poporul american. In plus, cifrele arata o atractie de durata pentru acest sistem: 45 de milioane de oameni care traiesc in SUA in prezent au fost nascut intr-o alta tara. Asta este de peste patru ori mai mult decat in a doua tara din acest punct de vedere. Pentru multi oameni din toata lumea, America ramane locul ideal pentru a incepe o noua viata

Inovatia

Dintre cele 9 cele mai mari companii tehnologice din lume, 8 isi au sediul in Statele Unite. Data fiind importanta tot mai crescuta a sectorului tehnologic, este mare lucru. Timp de decenii, America s-a ingrijorat in legatura cu dependenta energetica, insa Statele Unite sunt astazi primul producator mondial de petrol si gaze naturale, in mare parte datorita dezvoltarii fracturarii hidraulice. Totodata, universitatile de cercetare si institutiile stiintifice ale Americii sunt cele mai bune in domeniu, permitand tarii sa-si concentreze ingeniozitatea unde este nevoie cel mai mult. Iar America cheltuiește banii pentru a pastra acest avantaj: 30 la suta din suma cheltuita la nivel mondial pentru cercetare si dezvoltare este cheltuita in Statele Unite.

Cultura/ stil de viata

In anul 2012, americanii au cheltuit mai mult de 370 de milioane de dolari pe costume pentru animale de companie, iar in acest an a fost deschis cel mai inalt rollercoaster din lume, in Carolina de Nord, care va fi inlocuit in anul 2016 de un altul, ce se va deschide in Orlando, Florida. In plus, in cel mai recent studiu privind actiunile de caritate, americanii s-au clasat pe primul loc mondial cand vine vorba despre ajutarea strainilor. Aceste statistici par ca nu au legatura intre ele, insa impreuna arata faptul ca americanii continua sa se bucure de o calitate a vietii neegalata de restul lumii. Cand acest lucru este combinat cu puterea Americii in ce priveste influenta economica, militara si politica si cu inovatia, nu este de mirare ca Statele Unite se bucura de pozitia sa privilegiata in lumea de astazi. Aceea de adevarata superputere.”¹

¹ <http://www.ziare.com/international/america/cele-cinci-motive-pentru-care-america-ramane-singura-superputere-a-lumii-1365822>

„Societatea perfectă: Europa vs America

Să ne gândim la o ceașcă de cafea americană. O putem găsi peste tot. Poate fi făcută de oricine. E ieftină și poate fi reumplută pe gratis. Fiind de obicei lipsită de aromă, poate fi diluată după gust. Ceea ce pierde din farmec cîștigă în mărime. Este cea mai democratică metodă de a introduce cafeină în corpul uman. Să ne gândim acum la o ceașcă de espresso italian. Ea necesită o aparatură scumpă. Raportul dintre preț și volum este scandalos, indicînd o indiferență față de consumator și o ignorare a regulilor pieței. Satisfacția estetică aferentă băuturii depășește cu mult impactul ei metabolic. Nu este o băutură; este un artefact.

Deosebiriile acestea ne ajută să înțelegem diferențele dintre America și Europa – diferențe afirmate astăzi tot mai des și destul de apăsate de o parte și de alta a Atlanticului. Criticile reciproc aruncate ne sînt cunoscute. Pentru comentatorii americani, Europa „stagnează”. Muncitorii, angajatorii și regulile nu au flexibilitatea și adaptabilitatea omologilor lor americani. Costurile serviciilor publice și sociale ale europenilor sînt „nesustenabile”. Populația îmbătrînită și „răsfățată” a Europei este subproductivă și mulțumită de sine. Într-o lume globalizată, „modelul social-european” este un miracol sortit pieirii. Această concluzie este trasă, de obicei, chiar și de către observatorii americani „liberali”, care se deosebesc de criticii conservatori (și neoconservatori) doar prin aceea că nu fac aceste observații cu plăcere.

Pentru tot mai mulți europeni, însă, America are probleme, iar „modul de viață american” nu mai poate dura. Idealul american de bogăție, mărime și abundență – ca surogate materiale ale fericirii – este neplăcut din punct de vedere estetic și catastrofal din punct de vedere ecologic. Economia americană este înălțată pe nisip (sau, mai exact, pe banii altora). Pentru mulți americani, promisiunea unui viitor mai bun e o speranță deșartă. Cultura de masă din SUA de astăzi este sordidă și kitsch. Nu e de mirare că atît de mulți americani caută mîngîiere în Biserică.

Aceste percepții constituie adevărata falie atlantică, iar ele arată că ceva s-a schimbat. În ultimele decenii, constatarea convențională – fie satisfăcută, fie tristă – era că Europa și America converg către un singur model „occidental” de capitalism tîrziu și că SUA, ca de obicei, se află în frunte. Logica pieței și a mărimii, a profitului și a eficienței, urmau să inhibe diferențele locale și constrîngerile culturale moștenite. Americanizarea (sau globalizarea, cele două cuvinte fiind considerate sinonime) era inevitabilă. Cea mai inevitabilă. Cea mai bună, de fapt, singura șansă pentru produsele și obiceiurile locale era ca acestea să fie atrase în vârtejul global și reambalate drept bunuri „internaționale”, destinate consumului universal. Astfel, un produs italian arhetipal – *caff  espresso* – trebuia să ajungă în Statele Unite, unde să fie transformat dintr-un obiect de elită într-un bun popular, iar apoi reambalat și vîndut europenilor de către un lanț de magazine american.

Dar ceva s-a schimbat în această poveste. Problema nu e doar că Starbucks a întîlnit o neașteptată rezistență în străinătate la cafeaua mocca-dublă-decafeinizată-slabă-cu-lapte-și-scorțișoară (doar în Marea Britanie reacția a fost una evident pozitivă), sau că europenii preocupați de politică renunță la produsele americane de marcă. Devine tot mai clar că America și Europa nu sînt doar stații diferite pe același traseu istoric, astfel încît europenii

să trebuiască să repete experiența americanilor după o întârziere caracteristică. Cele două sînt, de fapt, locuri foarte deosebite, iar direcțiile în care se mișcă sînt, probabil, divergente. Există chiar și unii – printre care și autorii celor două cărți pe care le discut aici – care consideră că nu Europa, ci Statele Unite sînt prinse în capcana propriului trecut. Particularitățile culturale ale Americii (așa cum sînt văzute din Europa), sînt bine atestate: religiozitatea aprinsă a țării, lascivitatea selectivă a acesteia, afecțiunea ei pentru arme și închisori (în UE sînt 87 de întemnițați la 100.000 de oameni; în America sînt 685) și acceptarea pedepsei cu moartea. Așa cum afirmă T.R. Reid în *The United States of Europe*: „Da, americanii afișează postere mari pe care scrie «Iubește-ți aproapele», dar numărul de omoruri și violuri asupra vecinilor ar șoca populația din orice țară europeană”. Însă lumea este atrasă de ciudăteniile economiei americane și de costurile sociale ale acesteia.

Americanii lucrează mult mai mult decît europenii. Așa cum arată Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (OCED), angajatul american tipic a muncit în anul 2000 1.877 de ore, în timp ce francezul a muncit 1.562 de ore. Unul din trei americani lucrează peste 50 de ore pe săptămîină. Americanii au mai puține zile de concediu plătite decît europenii. Dacă suedezii au peste 30 de zile de concediu plătite pe an și chiar și britanicii au în medie 23, americanii nu pot spera decît la 4 pînă la 10 zile libere plătite pe an, în funcție de regiunea în care locuiesc. Șomajul în SUA este mai scăzut decît în multe țări europene (deși aceste statistici sînt neclare, căci americanii care nu sînt angajați își pierd foarte repede dreptul la ajutor de șomaj și sînt scoși din evidență). Se pare că America știe să creeze slujbe mai bine decît Europa. Așa că în America lucrează mai mulți adulți și pentru o perioadă mai mare de timp decît în Europa. Ce primesc ei pentru munca lor?

Nu prea mult, dacă nu sînt deja bogați. În America e excelent să fii bogat. În anii '80, un director executiv american obișnuit cîștiga de 40 de ori mai mult decît un angajat obișnuit din fabrică. Pentru cei mai bogați dintre directorii americani de astăzi, raportul este de 475 la 1, și ar fi și mai mare, dacă nu venitul, ci averea ar fi luată în considerare. Ca să facem o comparație, procentul este de 24 la 1 în Marea Britanie, 15 la 1 în Franța și 13 la 1 în Suedia². O minoritate privilegiată are acces la cele mai bune tratamente medicale din lume. Însă 45 de milioane de americani nu au deloc asigurare medicală (dintre țările dezvoltate ale lumii, doar SUA și Africa de Sud nu oferă asigurare medicală universală). După datele Organizației Mondiale a Sănătății, Statele Unite sînt pe primul loc în banii cheltuiți pe cap de locuitor pentru sănătate și pe locul 37 la calitatea serviciilor.

Ca urmare, americanii trăiesc mai puțin decît vest-europenii. Mortalitatea infantilă este mai mare: SUA se află pe locul 26 între țările industrializate la decesele în rîndul copiilor, cu un procent dublu față de cel din Suedia, mai înalt decît cel din Slovenia, însă puțin mai scăzut decît cel din Lituania, în ciuda faptului că cheltuiesc 15% din produsul intern brut pe „îngrijirea sănătății” (dintre care mulți sînt sifonați de către rețelele private pentru costuri administrative). În schimb, Suedia dirijează doar 8% din PIB către sănătate. La fel stau lucrurile și în domeniul educației. În ansamblu, Statele Unite cheltuiesc mult mai mult pe educație decît orice țară din Europa de Vest și au cele mai bune universități de cercetare din întreaga lume. Dar un studiu recent arată că SUA au cele mai slabe rezultate din toate țările industrializate, cu toți banii pe care îi cheltuiesc pe educație. Copiii americani se descurcă întotdeauna mult mai slab decît cei europeni atît la calcule, cît și în ceea ce privește competența lingvistică³. Foarte bine, veți spune. Europeanii sînt mai buni la

distribuirea justă a bunurilor sociale. Asta nu e ceva nou. Dar nu putem vorbi nici despre bunuri, nici despre servicii, fără bogăție. Și cu siguranță primul lucru la care capitalismul american se pricepe și unde europenii leneși și înclinați spre confort mai au de lucru este generarea dinamică a bogăției. Lucrurile nu mai sînt însă atît de clare astăzi. Europenii lucrează mai puțin: dar se pare că știu să-și folosească mai bine timpul. În 1970, produsul intern brut pe oră în UE era cu 35% sub cel al Americii; astăzi, diferența este mai mică de 7% și se reduce tot mai mult. Productivitatea calculată pe ora de lucru din Italia, Austria și Danemarca este egală cu cea din Statele Unite, dar SUA sînt clar depășite în această privință de către Irlanda, Olanda, Norvegia, Belgia, Luxemburg, Germania și... Franța⁴. Vechiul avantaj al americanilor în ce privește salariile și productivitatea – datorate mărimii, situații și istoriei țării deopotrivă – pare să scadă, ceea ce atrage anumite consecințe asupra poziției dominante a SUA pe scena afacerilor internaționale. Economia americană modernă nu este doar îndatorată bancherilor internaționali, cu o datorie externă de 3,3 trilioane de dolari (28% din PIB), ci a intrat tot mai mult în proprietatea străinilor. În anul 2000, investițiile directe în SUA au depășit investițiile americane în Europa cu aproape două cincimi. Printre zecile de companii și produse emblematic „americane” care sînt deținute acum de europeni se numără mărcile de îmbrăcăminte Brooks Brothers și DKNY, editura Random House, țigările Kent, săpunul Dove, automobilele Chrysler, semipreparatele Bird's Eye, uleiurile Pennzoil, înghețata Baskin-Robbins și echipa Los Angeles Dodgers.

Americanii par să fie mai buni și la crearea de afaceri de mărime medie și mijlocie. În UE se găsesc mai multe afaceri mici decît în Statele Unite și au un număr mai mare de angajați (în 2002, 65% dintre slujbele din Europa erau în firme mici și mijlocii, în timp ce în SUA doar 46%). Iar acestea au mai multă grijă de angajații lor. Carta Drepturilor Fundamentale a UE garantează „dreptul la concediu parental în urma nașterii sau adoptării unui copil” și în orice țară vest-europeană există un ajutor salarial în timpul acestui concediu. În Suedia, femeile au liber 64 de săptămîni, cu 2/3 din salariu. Chiar și Portugalia garantează un concediu de maternitate de 3 luni, cu salariul întreg. Guvernul federal al Statelor Unite nu garantează nimic. Cum a spus Valgard Haugland, ministrul creștin democrat pentru copii și familie din Norvegia: „Americanilor le place să vorbească de valorile familiei. Noi ne-am decis să facem mai mult; veniturile noastre din impozite susțin valorile familiale”.

În ciuda mult deplînselor impedimente birocratice și fiscale față de cîștiguri, europenii par să se descurce destul de bine⁵. Și, bineînțeles, statul social nu este o valoare în el însuși. Cum a afirmat economistul Nicholas Barr de la London School of Economics, „acesta este un dispozitiv excelent împotriva eșecului pieței”⁶, o piedică prudentă pusă în calea riscurilor sociale și politice ale excesului de inegalitate. În martie 1943, Winston Churchill a declarat că „nu există mai bună investiție într-o comunitate decît laptele pentru copii”. Pentru discipolii autoprocamați ai aceluiași din America contemporană, o astfel de măsură pare însă una „asistențială”. 1% din populația SUA de astăzi deține 38% din averea întregii țări, pe care o redistribuie tot în avantajul său. Totodată, un adult american din cinci trăiește în sărăcie, spre deosebire de Italia, unde doar 1 din 15 se află în această situație⁷. Beneficiile nu mai păcălesc pe nimeni. Pentru mulți dintre străini, imaginea aceasta nu mai are nicio atracție: „modul de viață american” se vinde la solduri. Modelul economic al SUA nu poate fi copiat⁸. Ca model social, el posedă puține calități. Ne amintim de

reflecțiile mușcătoare ale lui Oliver Goldsmith, într-o epocă mai veche de lăcomie a indivizilor și indiferență a publicului:

Devine repede o pradă a bolilor pământul bun

Unde bogăția sporește, iar oamenii se descompun.

Acestea sînt temele dezbătute de Jeremy Rifkin și T.R. Reid. Dintre cei doi, Rifkin este cel mai ambițios, poate chiar prea ambițios. Cartea sa, *The European Dream* [Visul european], face eforturi să rezume totul, de la istoria bisericii la filosofia iluministă, cu scopul de a demonstra că America individualistă e prinsă într-o buclă temporală, iar Europa cooperatistă reprezintă viitorul*. Cred că, în esență, are dreptate, dar demonstrația sa este stînjinită de rezumatele pripite din capitolele „Making of the Bourgeoisie” [Apariția burgheziei] sau „Rise of the Nation-State” [Ascensiunea statului-națiune], ca și de prezentarea de un reducționism cras a materialismului american sau de o serie de aluzii necugetate la teoria haosului, la „Marele Lanț al Ființei”, la Hobbes, Descartes, Hegel și la Legile Împrejmuirii.

The European Dream nu e o carte așa de rea cum au spus unii dintre recenzenți, iar punctul ei de vedere este unul important. Rifkin scrie următoarele despre America de astăzi: „Nepuțin să ne legăm speranțele decît de fervoarea noastră religioasă, am devenit un «popor ales», fără o poveste fondatoare – ceea ce face din America un loc mai periculos și mai însingurat”. Cartea ar fi ieșit însă mult mai bună dacă Rifkin ar fi rămas la lucrurile pe care le cunoștea și nu s-ar fi străduit atît să spună ceva „important”.

T.R. Reid este jurnalist, iar discuția sa despre superioritatea europenilor, care se ocupă de aceleași teme ca cea a lui Rifkin, este mai scurtă, mai vivace, mai curgătoare și mai puțin pretențioasă. Creează o serie de portrete amuzante: în special ale naivilor americani – Jack Welch, George W. Bush (și, mai nou, Bill Gates) – care sînt, acum, prinși în noua lume a reglementărilor europene pe care nu le înțeleg, dar nici nu le pot ignora. Ca și Rifkin, Reid demonstrează foarte bine de ce americanii trebuie să ia foarte în serios Uniunea Europeană, cu puterile ei de reglementare, cu averea ei și cu exemplul său instituțional, în deceniile care vor veni.

Dar, deși cărțile lor sînt actuale, niciuna nu spune ceva cu adevărat nou. Lista lor de ciudățenii neplăcute ale SUA le este cunoscută europenilor. În 1956, Jimmy Porter, personajul lui John Osborne din *Privește înapoi cu mînie*, observa sarcastic că „e destul de urît să trăiești în epoca Americii; firește, doar dacă nu ești american” și, într-un fel sau altul, această idee a ajuns pînă în vremurile noastre. Însă, dacă este ceva greșit în SUA de astăzi și dacă blocul social european este, dimpotrivă, atrăgător, asta nu ne dă voie să spunem basme.

Cine va căuta în aceste cărți o relatare despre originile UE va fi dezamăgit. Reid și Rifkin exagerează cu lauda părinților fondatori ai Europei pentru viziunea și înțelepciunea lor în aducerea Europei la poziția ei actuală. Astfel, după Reid, „în anii care au urmat declarației Schuman, Mișcarea Europeană a copleșit întregul continent”. Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului a fost „un fenomenal succes economic”. Rifkin merge și mai departe: Europa, scrie el, este „un uriaș și imaginativ laborator experimental pentru regîndirea condiției umane...” (!).

Aceste afirmații sînt absurde¹⁰. Uniunea Europeană nu este altceva decît ceea ce este: produsul mai degrabă neintenționat al unor decenii de negocieri între politicienii europeni occidentali care doreau să-și susțină și sporească interesele naționale și regionale. Aceasta

este o parte a problemei: ea este un compromis la scară continentală realizat literalmente de către sute de comisii. Din acest motiv, UE este mai interesantă și pe alocuri chiar mai impresionantă decât dacă ar fi reprezentat pur și simplu încarnarea vreunui plan utopic nedisputat. În același sens, e ridicol să scrii, așa cum face Rifkin, că „locuințele simetrice ca niște prăjituri pe tavă” din SUA sînt un simptom al mediocrității americane, fără să observi și lucrurile neplăcute din Europa. Autorul nu a privit niciodată brutalitatea urbană din Sarcelles, un oraș rezidențial postbelic la nord de Paris; nu a murit puțin în orașul Milton Keynes; nu a ajuns prin suburbiile din jurul Milanului de astăzi. Reid are dreptate să afirme că Europa are străzile cele mai bune, trenurile cele mai rapide și cele mai mici prețuri pentru zborul cu avionul. Și într-adevăr, UE este mai aproape de, cum spune Rifkin, „pulsul schimbărilor care schimbă lumea de astăzi într-una globalizată”. Dar nu este, nici pe departe, perfectă.

Și Europa are probleme reale. Dar ele nu sînt cele pe care criticii pieței libere din America le evidențiază rînjind. Da, Comisia Europeană se face de rîs periodic, atunci cînd dorește să reglementeze mărimea prezervativelor și curbura castraveților. Mult lăudatul Pact de Stabilitate pentru limitarea cheltuielilor și datoriei interne s-a prăbușit din cauza neînțelegerilor, dar nu a afectat moneda euro, pe care dorea s-o protejeze. Iar pensiile și celelalte bunuri sociale vor scădea considerabil în deceniile următoare dacă europenii nu încep să facă mai mulți copiii, nu primesc mai mulți imigranți, nu își măresc vîrsta de pensionare, nu acceptă ajutoare de șomaj mai mici sau nu ușurează condițiile de angajare a tinerilor. Dar acestea nu sînt niște eșecuri structurale ale modului de viață european: sînt niște decizii politice dificile, pline de consecințe de ordin politic. Niciuna dintre ele nu implică dispariția statului bunăstării¹¹.

Adevăratele dilemele ale Europei sînt altele. În Olanda, la Paris sau Antwerp sau în alte orașe, adversitatea și neînțelegerile dintre populația locală și minoritatea musulmană în rapidă creștere (un milion în Olanda, peste cinci milioane în Franța, probabil 13 milioane în UE pînă astăzi) au dus deja de la apariția de graffitiuri și de zone în care nu e bine să mergi, la incendieri, bătăi și asasinate. Turci, marocani, tunisieni, algerieni și alții vin în Europa Occidentală din anii '60. S-a ajuns acum la a treia generație: mulți dintre ei sînt șomeri, furioși, înstrăinați și tot mai predispuși la atracția comunitară a islamismului radical¹².

De aproape patru decenii, politicienii mainstream ai Europei au închis ochii în fața acestei probleme, fără a observa impactul locuințelor segregate *de facto*, al comunităților izolate și neintegrate și al creșterii nemulțumirilor votanților temători, convinși că barca e plină. A fost nevoie de Jean-Marie Le Pen, de politicianul olandez asasinat Pim Fortuyn și de o cohortă de partide demagogice anti-imigraționiste din Norvegia pînă în Italia ca europenii să-și deschidă ochii la această criză – și e semn rău că reacția politicienilor, de la Tony Blair la Valéry Giscard d'Estaing, a fost să strige „Vai!” și să retragă podurile de la mal. Cealaltă problemă a Europei, desigur, legată de prima, este presiunea asupra granițelor sale exterioare. Uniunea Europeană este aproape prea atrăgătoare – spre deosebire de Statele Unite, care sînt urîte pentru ceea ce fac, UE pare să atragă prin virtutea a ceea ce este. Refugiații și imigranții ilegali din jumătate de Africa se îneacă periodic în efortul lor disperat de a traversa Strîmtoarea Gibraltar sau de a ajunge pe una din insulele sudice ale Italiei – sau ajung cu bine acolo și sînt expediați de unde au venit cu vaporul. Turcia încearcă de aproape 40 de ani să capete acces în clubul european, iar cererea ei a fost

acceptată, cu rețineri, abia luna trecută. Speranțele Ucrainei de a avea un viitor democratic și stabil sînt legate de Europa, sau de perspectiva de a fi într-o zi acceptată, ceea ce ar întări autoritatea lui Viktor Iușcenko și a susținătorilor săi, după recenta lor victorie electorală. Și același lucru se poate spune și despre statele rămase din fosta Iugoslavie. Dar dacă Bruxelles este conștient de riscul ignorării Africii sau lăsării Ucrainei și Bosniei să se amărască tot așteptînd la porți – și mai puțin de părăsirea a 70 de milioane de musulmani turci în brațele islamismului radical – liderii europeni sînt puternic preocupați de perspectiva (și de costurile) deschiderii UE către marginile Asiei.

Acestea sînt provocările reale ale Europei. UE este, poate, așa cum cred Reid și Rifkin, un model luminos de cooperare, de dreptate și armonie trans-statală¹³. Însă nu va fi ușor pentru UE să integreze minoritățile sale etnice și religioase, să regularizeze imigrația sau să accepte Turcia în condiții funcționale¹⁴. Însă dacă nu va reuși să-și rezolve criza permanentă de la granițele estică și sudică, Europa va avea greutăți serioase. Și din acest motiv, iar nu din vreun antiamericanism atavic sau din invidie legată de numărul de rachete, sînt liderii ei realmente furioși față de președintele George W. Bush.

Pentru administrația Bush, „Islamul” nu este decît o abstracție, obiectivul politic util pentru ceea ce inițiatii de la Washington numesc acum Războiul Global Împotriva Terorii [*Global War on Terror*– GWOT]. Pentru SUA, Orientul Mijlociu este o regiune îndepărtată, un loc în care pot fi expediate convenabil necazurile Americii, ca să nu mai avem de-a face cu ele în „patrie”. Dar Orientul Mijlociu este „străinătatea apropiată” a Europei și un partener comercial major. Din Tanger pînă la Tabriz, Europa este înconjurată de „Orientul Mijlociu”. Un mare număr de europeni chiar vin din Orientul Mijlociu. Cînd UE va începe discuțiile pre-aderare cu Turcia, ea va avea de luat în calcul intrarea ei înseși în Orientul Mijlociu. Strategia americană de confruntare globală cu Islamul nu este o alternativă pentru Europa. Este o catastrofă.

Probabil că Tomothy Garton Ash nu ar obiecta prea mult la analiza anterioară. În pasionanta sa nouă carte el merge mai departe decît Rifkin și Reid în anumite privințe*. În calitatea sa de cetățean universal, America este un delincvent iresponsabil. În 2003 UE a dăruit 36,5 miliarde de dolari ca ajutoare pentru dezvoltare. SUA au dat doar o treime din această sumă, iar o mare parte din ajutorul său a fost destinat Israelului sau a fost legat de mîini și de picioare: aproape 80% din „ajutoarele pentru dezvoltare” ale sale îi obligau pe cei care-l primeau să cheltuiască banii pentru bunuri și servicii americane. Numai în Irak au cheltuit SUA de opt ori mai mult decît au acordat în total ca ajutor în străinătate. SUA este cel mai meschin membru al Comitetul de Asistență pentru Dezvoltare al OCDE. Europeanii sînt de departe cei mai generoși.

Și nu e numai atît. SUA conțin doar 5% din populația lumii (și în scădere), dar produce 25% pe an din gazele responsabile de efectul de seră. În fiecare an, atmosfera noastră trebuie să absoarbă douăzeci de tone de dioxid de carbon pentru fiecare cetățean american și doar nouă tone pentru fiecare european. Iar cantitatea sporește mereu, în timp ce administrația Bush blochează orice acțiune internațională împotriva poluării sau încălzirii globale. Adevăratele arme de distrugere în masă, după părerea lui Garton Ash, sînt sărăcia globală și catastrofa ecologică incipientă. Atitudinea Uniunii Europene față de aceste adevărate amenințări la adresa civilizației noastre comune este una cu mult mai bună. Garton Ash îi privește cu un amuzament disprețuitor pe învățații americani contemporani, acești *terribles simplificateurs*, care pălăvrăgesc impasibil despre ciocnirea civilizațiilor

sau despre Marte și Venus. Însă el este neiertător față de indiferența egoistă a locuitorului actual de la Casa Albă: „Se spune că în Roma antică împăratul Nero cînta din liră în timp ce orașul ardea. În noua Romă, președintele cîntă din liră în timp ce arde tot globul”.

Cu toate acestea, *Free World* nu este, în niciun caz, o simplă acuzare a Americii. Timothy Garton Ash cunoaște Europa – sau, poate, cunoaște multe Europe, diferite, geometria variabilă a disputelor, intereselor și alianțelor, care limitează puterea UE de a-și face simțită prezența în politica mondială. El împărtășește suspiciunea multor englezi față de răutatea francezilor. Și, totodată, el își echilibrează observațiile la adresa SUA prin câteva remarce acide, dirijate împotriva Fondului Agricol Comun – observînd că, dacă în anul 2000 UE a donat 8 dolari pe cap de locuitor Africii subsahariene, ea a reușit să pună deoparte, sub formă de subvenții, 913 dolari pentru fiecare cap de vită din Europa.

Cu toate acestea, Garton Ash este optimist atît cu privire la Europa, cît și la Statele Unite. Ba și mai mult, el este optimist – ba chiar mi se pare puțin conciliant – chiar cu privire la viitorul alianței occidentale. E adevărat că, cel puțin în parte, el crede asta pentru că vede ca pe o necesitate ca țările Vestului să se oprească din certuri și să găsească un mod de a lucra împreună, pentru binele comun, pentru că nu îi mai rămîn decît vreo 20 de ani pînă cînd China (și, după aceea, India) va deveni o mare putere, iar divergențele minore și narcisiste dintre Europa și America își vor pierde interesul: „Într-o perspectivă istorică mai lungă, s-ar putea ca aceasta să fie ultima noastră șansă să mai dăm tonul în politica lumii”.

După părerea lui Garton Ash, Occidentul ar trebui să lase deoparte certurile recente și să „reinventeze” Vestul de după Războiul Rece, ca pe un exemplu și un avocat al libertății: libertate fără lipsuri, fără teamă, fără opresiune la adresa oamenilor sau a mediului (capitolul despre sărăcia globală și despre riscurile ecologice este elocvent intitulat „Noile Armate Roșii”). Ecourile din Roosevelt nu sînt întîmplătoare – Garton Ash se gîndește, de fapt, la o nouă Alianță Atlantică, și de aceea Winston Churchill apare foarte adesea în argumentarea sa. Căci această carte este una foarte britanică. A alege între Europa și America apare ca o situație tipic britanică (deoarece britanicii au trăit-o timp de 60 de ani); reconcilierea atlantică trebuie, de aceea, să fie realizată de către Londra, cocoțată inconfortabil la marginea Europei Continentale și cu jumătate de ochi îndreptat permanent spre Washington.

Dar este cu adevărat Marea Britanie, așa cum scrie Garton Ash, un „seismograf” sau „termometru” al relațiilor euro-americane? E adevărat că Marea Britanie de astăzi reușește să fie atît o parte a Uniunii Europene, cît și să manifeste unele dintre cele mai neplăcute aspecte ale culturii comerciale americane, dar mă îndoiesc că la asta se gîndește Garton Ash. Mai degrabă, el vede rolul Londrei în micșorarea pagubelor unilateralismului american, pe de o parte, și „euro-gaullismului”, pe de altă parte („versiunea de euro-gaullism a lui Chirac nu duce nicăieri”). Idealul său este un „euro-atlantism” cu perspectivă internațională, iar Tony Blair e cel care îl încarnează: „Pînă acum, Tony Blair a înțeles și a formulat interesul național, rolul și oportunitățile Marii Britanii mai bine decît toți predecesorii săi”. Garton Ash nu poate nega că Blair a reușit pînă acum să evite provocarea de a recomanda Constituția Europeană scepticului public britanic. Și nu cred că-și face vreo iluzie cu privire la „relația specială”. Și totuși, el insistă că Marea Britanie are de jucat un rol vital în depășirea faliei atlantice.

Aceasta mi se pare o afirmație foarte bizară. Tony Blair este un tactician dedat, totodată, moralismului lucrativ al măsurii¹⁵. Dar aventurile sale internaționale și, în special, invazia

Irakului au îndepărtat Marea Britanie de mulți dintre colegii săi din UE, fără să-i aducă vreo influență la Washington, unde vizitele prim-ministrului britanic sînt exerciții reînnoite de inutilitate și umilință. Da, din unele puncte de vedere, Marea Britanie de astăzi are afinități reale cu America: procentul de săraci de aici, ca și diferența de venituri dintre bogați și săraci, a crescut constant din anii '70 încoace și este mai apropiată de cea din SUA decît cele din UE. Productivitatea britanică este cu mult scăzută față de norma vest-europeană. Cu toate acestea, noii laburiști își propuseseră să aducă laolaltă ceea ce era mai bun în modelul social european și în modelul antreprenorial american: dar însuși Garton Ash recunoaște că nu au prea reușit¹⁶.

În *Free World*, autorul subestimează provocarea reprezentată de încercarea britanicilor sau a altor europeni de a aduce SUA într-un proiect comun internațional, altul decît GWOT. Timothy Garton Ash are dreptate să insiste că America are mai mult decît neoconservatori și republicani nepricepuți, și că dominația actuală a acestora va trece. Dar cartea sa vorbește despre prezent. De aceea, nu putem ignora că politicienii din Washington nu sînt interesați să citească „Declarația de Independență” a lui Garton Ash. Ei nu-și doresc în niciun caz o „inițiativă comună” în Orientul Mijlociu și nici că le pasă de „Noile Armate Roșii”. Da, e în propriul ei interes ca „America să își dorească de la Europa să asiste cu bunăvoință la exercițiul ei de hiperputere solitară”. Sfatul e foarte bun. Dar îl ascultă cineva?

Grupurile de analiză conservatoare din Washington fac lobby împotriva prezenței internaționale consolidate a europenilor – cum spunea David Frum, bursier al American Enterprise Institut și fost redactor al discursurilor lui Bush, „aceasta ridică chestiuni strategice importante” (adică: nu ne convine)¹⁷. În 2003, Condoleezza Rice a fost adesea citată cu o frază în care afirma că Statele Unite vor să „ierte Rusia, să ignore Germania și să pedepsească Franța”. Autorii unui recent raport ai Consiliului Atlantic susțin că administrația Bush privește Europa ca fiind „într-o perioadă de probă”, situația ei viitoare față de Washington depinzînd de ameliorarea comportamentului ei¹⁸. Pentru prima dată după al Doilea Război Mondial, voci influente afirmă că o Europa Unită ar reprezenta o amenințare la adresa intereselor americane, și că SUA ar trebui să o blocheze. În plus, valorile comune americano-europene pe care își construiește argumentația Timothy Garton Ash nu mai sînt chiar atît de comune. Prin larga sa religiozitate și prin aducerea lui Dumnezeu în afacerile publice, prin respingerea disidenței, prin spaima de influențe străine, prin suspiciunea față de țări străine și prin folosirea forței militare în relația cu acestea, SUA au, într-adevăr, multe în comun cu alte țări, dar niciuna dintre ele nu este în Europa. În 1997, cînd ONU a votat cu 142 la 0 un tratat internațional de interzicere a minelor terestre, SUA s-a abținut, alături de Rusia și de alte cîteva țări care încă nu l-au ratificat. SUA este una dintre cele două state (celălalt este Somalia) care nu au ratificat Convenția asupra Drepturilor Copilului din 1989. Prin opoziția noastră la Convenția Internațională asupra Armelor Biologice, ne aflăm alături de China, India, Rusia, Pakistan, Cuba și Iran. Abolirea pedepsei cu moartea este o condiție pentru acordarea calității de membru UE, în timp ce procentul de întemnițați executați din SUA este egalat doar de China, Iran, Arabia Saudită și Congo. Opoziția americanilor față de Curtea Penală Internațională a fost sprijinită, la ONU și în alte părți, de către Iran, Irak, Pakistan, Indonezia, Israel și Egipt. Doctrina americană a „războiului preventiv” are acum un geamăn în teoria moscovită a „contrarevoluției preventive”¹⁹. În ce privește Organizația

Națiunilor Unite, diamantul coroanei tuturor agențiilor internaționale întemeiate după al Doilea Război Mondial de către o generație de lideri americani – ea este asaltată, în momentul în care scriu (2005) de o campanie zgomotoasă aranjată de Washington pentru a-l răsturna pe Kofi Annan, secretarul general al ONU și pentru a distruge această instituție.

Ce poate face Europa? În primul rând, să reziste tentației de a-și face o virtute din actualele ei tensiuni. Negarea existenței lor este inutilă. În trecut, rolul de „celălalt” al Europei – vecinul față de care europenii își măsurau propria identitate distinctă – era jucat fie de Turcia, fie de Rusia; astăzi, Statele Unite joacă acest rol. Dar, ca și Garton Ash, cred că ar fi o greșeală să urmărim sfatul lui Jürgen Habermas și să încercăm să construim unitatea europeană în jurul „diferențelor de valori transatlantice”. Desigur, europenii au nevoie să-și găsească un scop și să-și definească rolul comun. Dar există și moduri mai potrivite de a face acest lucru.

Unul din aceste moduri ar fi ratificarea proiectului lor de constituție sau al unui substitut funcțional al acestuia. Acest document stârnește neliniști și paranoia la Londra și Washington; dar este destul de banal și de anodin. O mare parte a lui constă în îndrumări practice pentru proceduri de luare a deciziilor în corpusul aglomerat de peste 25 de state suverane. De asemenea, constituția întărește rolul Curților de Justiție europene și mărește competența transfrontalieră a UE în domeniul dreptului penal și al muncii de poliție (un obiectiv laudabil pentru oricine luptă într-adevăr împotriva terorismului). Dar, totodată, actul acordă substanță și pune în aplicare pretenția UE de a „coordona politicile economice și de angajare pe piața muncii ale statelor membre”. Documentul nu e unul vizionar – primul său redactor, Valéry Giscard d’Estaing, nu este un Thomas Jefferson – dar ar face mult bine în practică.

În primul rând, el ar permite Europei să continue să-și desfășoare forța pe plan internațional în ciuda obstrucției²⁰ americanilor și a eforturilor administrației Bush de a intimida sau de a pune presiuni asupra statelor individuale membre ale UE. Căci astăzi UE nu este doar un proiect interesant de guvernare interstatală, lipsit de dezavantajele suveranității supranaționale. Europa a trăit secolului XX – invazii, ocupații, războaie civile, anarhie, masacre, genocid și coborâri în barbarie – cu o mai mare intensitate decât oricine altcineva. Pentru Europa sînt mai clare decât pentru alții riscurile inerente unui „război din inițiativă proprie” (Irakul), ale abandonării înțelegerilor internaționale pentru urmărirea unei inițiative unilaterale sau ale recursului excesiv la puterea militară: „Europenii vor să fie siguri că nu-i așteaptă vreo aventură în viitor. Au avut prea multe pînă acum”²¹. Dimpotrivă, Statele Unite nu au avut experiența directă a relelor din secolul XX, așa că este, din păcate, imună la lecțiile acestuia. Patriotismul beligerant de tip american, așa cum arată Garton Ash, este rar în Europa de astăzi. Lipsa aceasta de gust războinic e mai mult decât tradiționalul pacifism: europenii nici măcar nu se mai gîndesc la relațiile interstatale în termeni marțiali. Dar, în ciuda criticilor americani, europenii și modelul lor devin, astfel, mai eficienți atunci cînd trebuie să soluționeze crizele internaționale. America se pricepe încă destul de bine la arta vetustă de a duce războaie. Dar războaiele sînt o excepție în afacerile internaționale moderne. Adevărata provocare este evitarea războiului, crearea păcii și păstrarea ei, iar Europa este tot mai hotărîtă să facă acest lucru.

Țările UE dau deja cea mai mare parte dintre forțele de menținere a păcii și polițiștii internaționali ai lumii. Europenii au o capacitate militară reală, deși limitată – vor trebui să

acorde mai multe resurse „euroforței” planificate să numere 60.000 de oameni, dacă vor ca aceasta să fie eficientă. Cele mai bune trupe europene – de exemplu, armata britanică – sînt antrenate de decenii să lucreze cu populații civile ocupate și războinice – lucru pe care armata SUA nu îl stăpînește mai deloc. Va mai dura pînă cînd UE va crea și va implementa o politică externă comună – deși noua constituție ar facilita acest lucru, fie și numai prin investirea unui ministru de Externe al Europei, autorizat să vorbească în numele întregii uniuni. Iar atunci cînd va vorbi cu o singură voce în problemele internaționale, UE va deține foarte multă putere.

Motivul pentru aceasta nu este că UE va fi bogată sau mare – deși are deja ambele calități. Și America este bogată și mare. Iar cîndva, și China ar putea fi mai bogată și mai mare. Importanța Europei se va datora modelului transfrontalier după care este construită Europa contemporană. „Globalizarea” nu presupune în primul rînd comerț sau comunicații, monopoli economice sau chiar un imperiu. Dacă așa ar fi, n-ar fi un lucru nou: aceste aspecte ale vieții „globalizante” existau și acum 200 de ani²². Globalizarea înseamnă dispariția granițelor – culturale și economice, fizice și lingvistice – și sarcina de a ne organiza lumea în absența lor. După cum a spus Jean-Marie Guéhenno, directorul ONU pentru operațiuni de menținere a păcii: „După ce am pierdut liniștitoarele noastre granițe geografice, trebuie să redescoperim cu adevărat cum se creează acele legături dintre oameni care constituie o comunitate²³.”

Spre uimirea și ocazionala lor consternare, europenii au și început să facă aceasta: să creeze o legătură între oameni care depășește vechile frontiere și să facă din aceste noi forme instituționale ceva ce este cu adevărat o comunitate. Nu o fac întotdeauna foarte bine, iar unii păstrează încă o nostalgie consistentă pentru vechii stîlpi de frontieră. Dar ceva, cîtuși de puțin, e mai bine decît nimic, iar dacă vom lăsa acordurile internaționale, tratatele, agențiile, legile și instituțiile fragile pe care le-am creat din 1945 încoace să intre în declin și să dispară (sau, mai rău, dacă acestea ar fi distruse deliberat), vom rămîne chiar cu nimic. Așa cum arată lucrurile acum, ștergerea frontierelor și crearea comunităților le reușesc europenilor mai bine decît oricui. Statele Unite, din nou captive în ceea ce numea Tocqueville „discursul perpetuu al laudei de sine”, nici măcar nu se străduiesc.”¹

CONCLUZII

“Cum am putea fi străini de un trecut care lasă urme adânci în istorie și mai ales în istoria psihologică a persoanei. Prezentul va fi cu puternice amprente lăsate de trecut. Felul cum trăiești prezentul cu toate realitățile atât de diferențiate, duce implicit la proiectarea lui în realitățile viitorului.”²

¹ <https://www.criticatac.ro/societatea-perfecta-europa-vs-america/>

² <https://jurnalspiritual.eu/privind-in-trecut-prezent-si-viitor/>

BIBLIOGRAFIE

Surse electronice:

https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Statelor_Unite_ale_Americii

<http://www.ziare.com/international/america/cele-cinci-motive-pentru-care-america-ramane-singura-superputere-a-lumii-1365822>

<https://www.criticatac.ro/societatea-perfecta-europa-vs-america/>

<https://jurnalspiritual.eu/privind-in-trecut-prezent-si-viitor/>